

آسیب‌شناسی پژوهش و تحقیق در دستگاه‌های اجرایی استان قم و ارائه راهکارهای بهبود آن

دکتر رضا دلاوری^۱

محمود صلبی^۲

چکیده

با توجه به ساختار سازمان‌های دولتی و ویژگی‌های خاص حاکم بر آن، تحقیق و پژوهش در این سازمان‌ها نتوانسته جایگاه واقعی خود را پیدا کند. از طرفی با توجه به تکلیف دستگاه‌های اجرایی بر هزینه کرد ۱ تا ۳ درصد از اعتبارات در مصارف پژوهشی و انعکاس این موضوع در بودجه‌های سنواتی در بند ۱۰۸ قانون بودجه سال ۹۰، بند ۸۹ قانون بودجه سال ۹۱ و بند ۱۱۶ قانون بودجه سال ۹۲، دستگاه‌های اجرایی ۱ تا ۳ درصد از اعتبارات خود را صرف امور پژوهشی و توسعه فناوری می‌کردند. کمیسیون علمی - تخصصی بازرسی کل استان قم در راستای وظایف و مأموریت‌های محوله، بر آن شد تا موضوع آسیب‌شناسی پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان را در دستور کار خود قرار دهد و با مکاتباتی که با دستگاه‌ها و دانشگاه‌ها انجام شد، نظرات دستگاه‌ها در خصوص آسیب‌ها اخذ و ضمن دعوت از آنان، موضوع مورد بحث و بررسی قرار گرفت که اهم نتایج آن به صورت گزارش فعلی تدوین گردیده است. در این تحقیق تلاش شد تا به سؤال‌های زیر پاسخ داده شود: ۱- مهم‌ترین آسیب‌های مرتبط با پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان کدام‌اند؟ ۲- چه راهکارهایی برای بهبود آن در دستگاه‌های اجرایی وجود دارد؟ برای پاسخ به سؤال‌های مذکور ضمن دعوت از مدیران و مسئولان پژوهشی دستگاه‌ها در کمیسیون علمی - تخصصی استان با دستگاه‌های اجرایی نیز مکاتبه شد و موضوع مورد آسیب‌شناسی علمی و کارشناسی قرار گرفت و در مجموع ۳۴۲ آسیب، شناسایی و در پایان نیز ۲۸ راهکار و پیشنهاد برای رفع آسیب‌های شناسایی شده ارائه گردید.

واژگان کلیدی: آسیب‌شناسی علمی، آسیب‌شناسی کارشناسی، پژوهش و تحقیق، دستگاه‌های اجرایی

۱. سرپرست معاونت برنامه‌ریزی و مدیریت منابع و دبیر کمیسیون علمی - تخصصی اداره کل بازرسی استان قم

Rdelavari2007@gmail.com

۲. بازرس کل و رییس کمیسیون علمی تخصصی اداره کل بازرسی استان قم

مقدمه

یکی از شاخص‌هایی که سبب توسعه و پیشرفت شده خودکفایی و استقلال واقعی را به ارمان می‌آورد، اهمیت دادن به امر تحقیقات و افزایش فعالیت‌های پژوهشی در هر کشور است و شکاف اصلی بین کشورهای پیشرفته و عقب‌مانده ریشه در تفاوت بسترهای تحقیقاتی آن‌ها دارد. در حالی که سرمایه‌گذاری در بخش تحقیقات از عناصر مهم رشد، توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها محسوب می‌شود، در کشورهای در حال توسعه تحقیقات به صورت مطلوب انجام نمی‌شود و خلاف کشورهای توسعه‌یافته، نیروی انسانی، بودجه و امکاناتی که صرف پژوهش می‌شود ناچیز است.

آسیب‌شناسی و شناخت موانع تحقیق می‌تواند با بهبود ارتباط بین محققان و استفاده‌کنندگان نتایج تحقیق، فرآیند حل مسأله را سهولت بخشیده و عملاً موجب استفاده از یافته‌های تحقیق شود. آگاهی از این موانع نیز می‌تواند ما را در مرتفع نمودن آن‌ها به منظور ارتقای کمی و کیفی پژوهش در کشورمان یاری نماید.

اصولاً مشکلات و چالش‌هایی که پژوهش در ایران با آن مواجه است، مشابه تمام کشورهای در حال توسعه است. در بسیاری از مقالاتی که به این امر پرداخته‌اند، عمدتاً یک یا چند موضوع را مورد بررسی و مقایسه با کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته قرار داده و عدم نزدیکی اعداد و ارقام آمارهای کشور ایران با سایر کشورها را نشانه عدم توسعه کشور و ضعف پژوهش در ایران برشمرده‌اند. روزمرگی در نظام اداری و زارخانه‌ها، نسبت هزینه‌های پژوهش به تولید ناخالص داخلی، کاهش یا ثابت ماندن بودجه‌ی پژوهشی با توجه به افزایش تعداد پژوهشگران (اساتید دانشگاه‌ها و دانشجویان تحصیلات تکمیلی)، نامشخص بودن جایگاه تحقیق و محقق در کل ساختار برنامه‌ریزی کشور (غایب، نشریه اقتصاد، ۳/۲/۱۳۸۳)، تعداد پژوهشگر به جمعیت، ضعف نظام تصمیم‌گیری، مدیریت، تعداد دانشجو به استاد، تعداد مقاله به استاد و... از جمله مواردی است که به آن اشاره شده است.

تاکنون نظریه‌ها و دلایل مختلفی از سوی صاحب‌نظران در مورد چالش‌های پیش‌روی تحقیق و پژوهش ارایه شده است که به‌طور عمده از بعد کلان موضوع، به این مسأله نگریسته‌اند؛ دلایلی از جمله ناکارآمد بودن ساختار نظام تحقیقات، شرایط نامناسب سیاسی و فرهنگی، مدیریت ضعیف مؤسسات علمی و پژوهشی، ناکارآمدی اطلاع‌رسانی و تبادل علمی، عدم اعتبارات کافی در تحقیقات، نادرست بودن ساختار نظام آموزش به‌ویژه آموزش عالی، انگیزه ضعیف پژوهشگران و

محققان، ساختار سازمان‌های دولتی و... که به‌طور عمده فارغ از مسایل درون‌سازمانی مراکز تحقیق و توسعه، به چالش‌های پژوهش و تحقیقات در سازمان‌ها و در سطح ملی پرداخته‌اند (سعیدی راد، هفته‌نامه برنامه، شماره ۱۸۴، ۱۳۸۵).

مروری بر ادبیات موضوعی:

حسن زاده (۱۳۸۳) در پژوهشی با عنوان «موانع کاربرست تحقیقات در سازمان‌ها و نحوه‌ی مقابله با آن‌ها» به موانع سازمانی، موانع روش‌شناختی و موانع اجتماعی اشاره کرده و معتقد است: از بین موانع سازمانی در پژوهش و کاربردی شدن یافته‌های تحقیقات و پژوهش‌های انجام شده می‌توان به مواردی همچون محدودیت‌های مالی و کمبود بودجه‌ی تحقیقات، فقدان راهبرد، شرایط و زمینه‌های مناسب برای کاربرست تحقیقات و کنترل‌های انعطاف‌ناپذیر اداری و ساختارهای دیوان‌سالارانه اشاره نمود. از جمله موانع روش‌شناختی نیز مواردی همچون تردید در کیفیت گردآوری داده‌ها و روش‌شناسی پژوهش، نبود انسجام در ساختار برخی فعالیت‌های پژوهشی و یافته‌های آن و فقدان ارزشیابی از تأثیر یافته‌های پژوهشی از مهم‌ترین موانع است. فقدان نظام اطلاع‌رسانی مناسب، عدم هماهنگی مجریان با تصمیم‌گیران در حین اجرای تحقیق، نبود آموزش‌های لازم در زمینه‌ی اجرای نتایج تحقیقات و پایین بودن کیفیت اشاعه‌ی اطلاعات، از موانع ارتباطی در پژوهش و کاربرد یافته‌های تحقیقات و کاوش‌های صورت گرفته محسوب می‌شوند. از موانع اجتماعی نیز می‌توان بی‌توجهی یا کم‌توجهی به نیازها و اولویت‌های محلی، منطقه‌ای، سازمانی و ملی، عدم شکوفایی و اعتلای فرهنگ پژوهش در جامعه و در بین تصمیم‌گیران و بی‌اعتنایی به ابعاد روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، اقتصادی، تربیتی، فنی، فن‌آورانه، سیاسی و مدیریتی تحقیقات را بر شمرده (حسن زاده ۱۳۸۳ صص ۱۸ و ۱۹).

عرب‌مازار، جمشیدی و صالحیان عمران (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی تحقیق و توسعه در سازمان‌های دولتی» معتقدند تحقیق و پژوهش در ایران، به‌ویژه در سازمان‌های دولتی، همگام با سایر معیارهای توسعه از رشد مطلوبی برخوردار نبوده است، اگرچه نمی‌توان ارتباط تنگاتنگ بین این دو سطح (سطح ملی و سطح سازمانی) را انکار کرد، اما لازم است تا بررسی جزئی‌تری در مورد چالش‌های پیش‌روی تحقیقات در سازمان‌های دولتی و با تمرکز بر مسایل پیش‌روی واحدهای مسئول تحقیقات در این سازمان‌ها، انجام داد. با توجه به ساختار سازمان‌های دولتی و ویژگی‌های خاص حاکم بر آن، تحقیق و پژوهش در این سازمان‌ها نتوانسته است جایگاه واقعی خود را پیدا کند که در این میان، خدماتی بودن بسیاری از این سازمان‌ها نیز مزید بر علت شده است.

حسن فضیلت خواه (۱۳۷۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی موانع و مشکلات تحقیقات اجتماعی و فرهنگی در ایران» معتقد است تحقیقات به طور «اعم» و تحقیقات اجتماعی به طور «اخص» در کشورمان هنوز جایگاه و نقش مهم و کلیدی خود را نیافته و موانع و مشکلات پیدا و پنهان بر سر راه آن وجود دارد. پدیده‌های اجتماعی و فرهنگی فوق‌العاده بغرنج و پیچیده هستند، لذا هرگونه اظهار نظر یا اتخاذ تصمیم درباره‌ی آن‌ها نیازمند مطالعه و پژوهش همه‌جانبه است و مدیریت‌های اجتماعی جامعه چنین نیازی را می‌طلبد. سابقه تاریخی پدیده‌ها و امور اجتماعی و پیچیدگی آن‌ها در عصر صنعت و علم سبب می‌گردد که به آسانی نتوان در مورد آن‌ها تصمیم گرفت و اقدام کرد. اگر پیش از هر تصمیمی تحقیق کنیم و این عادت و شیوه بر خورد را با پدیده‌ها ملاک عمل قرار دهیم، قطعاً نتایج بهتر و سنجیده‌تری خواهیم گرفت.

قورچیان (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای تحلیلی، موانع کلان مؤثر بر روند فعالیت‌های پژوهشی و تولید علم در ایران را در ۷ دسته کلی سیاسی، فرهنگی-اجتماعی، آموزشی، مدیریتی، اقتصادی، قانونی، و جهانی بین‌المللی دسته‌بندی می‌کند. به زعم وی حاکمیت روح آموزشی بر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و فقدان ارتباط مستمر آموزش و پژوهش در کشور و نبود ارتباطات منسجم با بیرون از دانشگاه از جمله مشکلات و موانع موجود در این حوزه است (قورچیان، ۱۳۸۳: صص ۷۸-)

هداوندی (۱۳۸۳)، چالش‌های اساسی پژوهش و توسعه علمی در ایران را در ۹ دسته مشکلات و موانع سیاسی، فرهنگی، مدیریت مؤسسات علمی پژوهشی، سیستم اطلاع‌رسانی و تبادل علمی، اعتبارات تحقیقاتی، مشارکت با بخش خصوصی، ساختار تحقیقاتی دانشگاه‌ها، انگیزه‌ی پژوهشگران، دولتی بودن پژوهش و نیروی پژوهشگر بیان می‌کند (هداوندی، ۱۳۸۳: صص ۲۶-۳۲) وجود ضعف در سواد علمی و توانمندی‌های پژوهشی نیز از جمله عوامل کاهنده و بازدارنده‌ای است که هم در انجام و هم در کاربست نتایج فعالیت‌های پژوهشی تأثیرگذار است.

محسن علینی (۱۳۷۵) در پژوهشی با عنوان «بررسی چالش‌های ساختاری در تحقیقات اجتماعی ایران» معتقد است تحقیقات اجتماعی با موانع و تنگناهای متعددی مواجه است که می‌توان این موارد را به دو دسته کلی طبقه‌بندی نمود: ۱- موانع و تنگناهای داخلی تحقیقات اجتماعی ۲- موانع و تنگناهای بیرونی تحقیقات اجتماعی. ایشان کوشیده است تا ضمن ارایه تصویری از وضعیت تحقیقات اجتماعی در کشور، مهم‌ترین تنگناهای ساختاری موجود بر سر راه تحقیقات اجتماعی را مورد بررسی قرار دهد.

احمد پورداریانی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «جایگاه پژوهش‌های دانشگاهی در صنعت» موانع پژوهش را به ۷ دسته، موانع مربوط به مدیریت، سیاست‌گذاری و نظام تحقیقاتی، فرهنگ پژوهش، پژوهشگران، فضای استاندارد علمی-پژوهشی، مقررات و قوانین پژوهشی، بودجه و امکانات پژوهشی و کاربرد نتایج پژوهشی تقسیم می‌نماید (احمد پورداریانی، ۱۳۹۰، ص ۱۷).

شهرام شیرکوند (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان «پژوهش، موانع و راهکارها» معتقد است استادان ما نوشته‌اند ولی افزوده‌ی علمی ما به دانش موجود، کم است و چون تحقیقات و پژوهش‌های کشور به نتایج نسبتاً مطلوب نمی‌رسد، می‌توان نتیجه گرفت که متقاضی واقعی تحقیق وجود ندارد. به عبارتی کسی تحقیق را درخواست می‌کند که برای این کار بودجه‌ای در اختیار دارد و کسی انجام می‌دهد که نیازی احساس می‌کند، اما حاصل تحقیق برای آزمون شدن به کار گرفته نمی‌شود و نتایج آن به چاپ نمی‌رسد و در نتیجه، کسی هم آن را نمی‌خواند.

به نظر ایشان موضوع‌های بسیاری امر پژوهش کشور را با رکود نسبی و مشکلات جدی روبه‌رو کرده است که اهم آن عبارت‌اند از:

۱. فقدان ارتباط منسجم و منطقی بین دانشگاه‌ها، مؤسسات تحقیقاتی و صنایع و به‌طور کلی واحدهای تولیدی؛

۲. فقدان نظام صحیح و مطلوب در ارتباط با توزیع اعتبارات پژوهشی؛

۳. فقدان انگیزه‌ی تحقیق در بین استادان و در مراکز تحقیقاتی؛

۴. فقدان بودجه‌ی کافی، وجود مقررات دست‌وپاگیر مالی و اداری، کم‌توجهی به محققان و مشخص نبودن سیاست‌ها و اولویت‌های تحقیقاتی (حتی در مورد انتخاب سوره‌های مهم تحقیقاتی)؛

۵. فقدان سیاست‌گذاری مشخص و متمرکز در امر پژوهش و فقدان تمرکز در اجرای آن‌ها؛

۶. فقدان بستر مناسب برای شکل‌گیری و رشد تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای؛

۷. فقدان ضوابط منسجم و قابل اجرا در ارتباط با سیاست‌های حمایتی از محققان و متخصصان؛

خوشبختانه در چند سال اخیر، ذوق و شوق تحقیق از محیط‌های دانشگاهی و پژوهشی به دستگاه‌های اجرایی کشور راه یافته و این خود فرصت مغتنمی برای پژوهشگران است تا طیف وسیعی از مسایل و گره‌های کور اجرایی مملکت را مورد توجه قرار دهند. در عین حال فضای موجود این فرصت را فراروی مجریان امور قرار می‌دهد تا با اتکا به تحقیقات ژرف‌نگر و مطالعات

کاربردی برای حل معضلات موجود، گام‌های علمی مؤثری بردارند و اهداف توسعه همه‌جانبه را به تدریج جامعه‌ی عمل بیوشانند. همچنین اکنون که نیاز به کندو کاو عمیق فراگیر احساس می‌شود، مجریان امور در پی آنند که روند تصمیم‌گیری‌ها و اجرای سیاست‌ها در چارچوبی مستدل انجام شود. اکنون وقت آن رسیده که واقع‌بینانه وضعیت تحقیق و جستجوی علمی کشور را بررسی کنیم. در واقع برای بهره‌جستن از آنچه تحقیق نامیده می‌شود، ضرورت دارد، بازخورد پژوهش‌های انجام گرفته در سطح دستگاه‌های رسمی را با بازشناسی و موانع موجود بر سر راه تحقیقات زیربنایی را شناسایی کنیم. گذشته از فقدان یک دستگاه منسجم کنترل‌کننده پژوهش در کشور، عامل دیگری که متأسفانه مانع عمده‌ای در راه پیشبرد امر تحقیق در کشور ایجاد کرده، وجود برخی محقق‌نماهای مدرک‌دار و بی‌مدرک است که به جای فهم عمیق مسایل و درک اهداف متعالی، پژوهش را به تجارت تبدیل کرده‌اند. در این شرایط ضروری است برای بهره‌برداری بهینه از توان پژوهشی در کشور، به پژوهشگران و استادان آگاه میدان عمل داده شود و ناهمواری‌های موجود از سر راه برداشته شود. این امر شدنی نیست مگر این که متولیان دستگاه‌های پژوهشی کشور با تمرکز اجرایی در یک سازمان مشخص از تشتت و پراکندگی طرح‌های پژوهشی و صرف هزینه‌های موازی ممانعت به عمل آورند و با تعیین اولویت‌های کاربردی به تشخیص استادان محقق و مبرز، از انجام تحقیقات زودرس و خام پرهیز کنند (شیر کوند: ۱۳۸۷).

مهم‌ترین پژوهش‌های صورت گرفته در ارتباط با آسیب‌شناسی تحقیق و پژوهش در دستگاه‌های اجرایی در جدول شماره ۱ آورده شده است.

جدول ۱. مهم‌ترین پژوهش‌های مرتبط با آسیب‌شناسی تحقیق و پژوهش در سازمان‌های دولتی

سال	نویسنده	عنوان پژوهش
۱۳۹۳	حسین خنیفر	توسعه و تقویت فرهنگ مرتبط سازی پژوهش‌های دانشگاه‌های استان با نیازها و اولویت‌های پژوهشی استان قم
۱۳۸۱	مرکز پژوهش‌های مجلس	موانع تحقیق و نوآوری در جمهوری اسلامی ایران و راهکارهای رفع آن
۱۳۸۸	عباس عرب مازار، محمدتقی جمشیدی، ابوالفضل صالحیان عمران	آسیب‌شناسی تحقیق و توسعه در سازمان‌های دولتی
۱۳۸۷	شهرام شیر کوند	پژوهش، موانع و راهکارها
۱۳۹۰	احمد پورداریانی	جایگاه پژوهش‌های دانشگاهی در صنعت
۱۳۹۱	علی اکبر ارجمندنیا	آسیب‌شناسی پژوهش در ایران
۱۳۸۳	رمضان حسن‌زاده	موانع کاربست تحقیقات در سازمان‌ها و نحوه مقابله با آنها
۱۳۷۵	حسن فضیلت‌خواه	بررسی موانع و مشکلات تحقیقات اجتماعی و فرهنگی در ایران
۱۳۷۵	محسن علی‌نی	بررسی چالش‌های ساختاری در تحقیقات اجتماعی ایران

با مروری بر بیش از ۱۴ مورد از تحقیقات انجام شده بیش از ۹۳ آسیب شناسایی شد که اهم یافته و آسیب‌ها در جدول زیر ذکر گردیده است.

جدول ۲. اهم یافته‌ها و آسیب‌ها با مروری بر تحقیقات انجام شده

محقق	آسیب‌های معرفی شده
سعیدی راد (۱۳۸۵)	کارا نبودن ساختار نظام تحقیقات، شرایط نامناسب سیاسی و فرهنگی، مدیریت ضعیف مؤسسات علمی و پژوهشی، نبود سیستم کارآمد اطلاع‌رسانی و تبادل علمی، اعتبارات ناکافی تحقیقات، نادرست بودن ساختار نظام آموزش، به‌ویژه آموزش عالی، انگیزه ضعیف پژوهشگران و محققان، ساختار سازمان‌های دولتی
معین (۱۳۷۲)	غلبه مشکلات اقتصادی و معیشتی بر اشتغالات علمی و آموزشی، تراکم برنامه‌های آموزشی استادان، کم‌رنگ شدن و بی‌توجهی تحقیقات کاربردی در علوم انسانی و پایه و به‌روز نشدن آموزش‌های استادان، نهادینه نشدن و عدم رشد متناسب فرهنگ و نظام اطلاع‌رسانی و کم‌شدن تسهیلات پژوهشی
صدری (۱۳۷۳)	در نظام آموزشی، فعالیت‌های پژوهشی تحت‌الشعاع فعالیت‌های آموزشی قرار گرفته است و از جمله مشکلات تحقیق و پژوهش، کم بها دادن به پژوهش، موانع اداری و مالی و منابع اطلاعاتی وعدم وجود بودجه تحقیقاتی مستقل است.
امینایی (۱۳۷۵)	وجود مقررات دست‌وپاگیر مالی، نداشتن امکانات کافی، پایین بودن میزان حق‌التحقیق، عدم تأمین بودجه‌ی کافی برای اجرای تحقیقات، فقدان پایگاه‌های تحقیقاتی در کشور و عدم هماهنگی در امتیازدهی میان دو حوزه مسئولیت‌های اجرایی و کارهای امور تحقیقاتی است.
قنبری و تنکانی (۱۳۷۳)	تغییرات مدیریت و اعمال سلیقه‌های شخصی مدیران ازجمله مشکلات نظام تحقیقاتی کشور و مؤسسات پژوهشی است.
علی‌اکبر ارجمندنیا (۱۳۹۱)	عدم برخورداری سازمان‌ها از نیروهای مسلط به امر پژوهش، وابستگی آن‌ها به متخصصان پژوهشی خارج از سازمان، نبود یک سازمان علمی ناظر بر امور پژوهشی، عدم اختصاص بودجه‌های کافی به امر پژوهش، فاصله موجود بین پژوهشگران و حوزه‌های کارآمد
رمضان حسن‌زاده (۱۳۸۳)	محدودیت‌های مالی و کمبود بودجه‌ی تحقیقات، فقدان راهبرد، شرایط و زمینه‌های مناسب برای کاربست تحقیقات، کنترل‌های انعطاف‌ناپذیر اداری و ساختارهای دیوان‌سالارانه. تردید در کیفیت گردآوری داده‌ها و روش‌شناسی پژوهش، عدم وجود انسجام در ساختار برخی فعالیت‌های پژوهشی و یافته‌های آن و فقدان ارزشیابی از تأثیر یافته‌های پژوهشی. عدم وجود نظام اطلاع‌رسانی مناسب، عدم هماهنگی مجریان با تصمیم‌گیران در حین اجرای تحقیق، نبود آموزش‌های لازم در زمینه‌ی اجرای نتایج تحقیقات و پایین بودن کیفیت اشاعه‌ی اطلاعات، بی‌توجهی یا کم‌توجهی به نیازها و اولویت‌های محلی، منطقه‌ای، سازمانی و ملی، عدم شکوفایی و اعتلای فرهنگ پژوهش در جامعه و در بین تصمیم‌گیران و بی‌اعتنایی به ابعاد روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، اقتصادی، تربیتی، فنی، تکنولوژیکی، سیاسی و مدیریتی تحقیقات
قورچیان (۱۳۸۳)	حاکمیت روح آموزشی بر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و فقدان ارتباط مستمر آموزش و پژوهش در کشور و نبود ارتباطات منسجم با بیرون از دانشگاه
هداوندی (۱۳۸۳)	موانع سیاسی، فرهنگی، مدیریت مؤسسات علمی - پژوهشی، سیستم اطلاع‌رسانی و تبادل علمی، اعتبارات تحقیقاتی، مشارکت با بخش خصوصی، ساختار تحقیقاتی دانشگاه‌ها، انگیزه پژوهشگران، دولتی بودن پژوهش و نیروی پژوهشگر
محسن علینی (۱۳۷۵)	موانع و تنگناهای داخلی و بیرونی تحقیقات اجتماعی
احمد پورداریانی (۱۳۹۰)	موانع مربوط به مدیریت، سیاستگذاری و نظام تحقیقاتی، فرهنگ پژوهش، پژوهشگران، فضای استاندارد علمی - پژوهشی، مقررات و قوانین پژوهشی، بودجه و امکانات پژوهشی

آسیب های معرفی شده	محقق
فقدان ارتباط منسجم و منطقی بین دانشگاه‌ها، مؤسسات تحقیقاتی و صنایع و به‌طور کلی واحدهای تولیدی، عدم وجود نظام صحیح و مطلوب در ارتباط با توزیع اعتبارات پژوهشی، فقدان انگیزه‌ی تحقیق در بین استادان و در مراکز تحقیقاتی، نبود بودجه‌ی کافی، وجود مقررات دست‌وپاگیر مالی و اداری، کم‌توجهی به محققان و مشخص نبودن سیاست‌ها و اولویت‌های تحقیقاتی (حتی در مورد انتخاب سوژه‌های مهم تحقیقاتی)، فقدان سیاست‌گذاری مشخص و متمرکز در امر پژوهش و عدم تمرکز در اجرای آن‌ها، فقدان بستر مناسب برای شکل‌گیری و رشد تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای، عدم وجود ضوابط منسجم و قابل اجرا در ارتباط با سیاست‌های حمایتی از محققان و متخصصان	شهرام شیرکوند (۱۳۸۷)
اعتماد و باور ضعیف مدیریت سازمان به امر تحقیق، غیر مرتبط بودن رشته تحصیلی و سابقه تخصصی مدیران واحدهای تحقیقاتی، ضعف پژوهش‌های انجام‌شده توسط محققان خارج از سازمان‌ها (مشکلات برون‌سپاری طرح‌ها)، مشکلات جذب و نگهداری نیروهای کیفی در بخش پژوهش، عدم مقبولیت واحدهای تحقیقاتی از طرف سایر واحدهای اجرایی سازمان، ساختار سازمانی نامناسب واحدهای تحقیقاتی، ضعف سیستم اطلاع‌رسانی و دسترسی به آمار و اطلاعات و نتایج مطالعات و تحقیقات انجام‌شده، فرایند طولانی تعیین اولویت‌ها، بررسی و تصویب طرح‌های پیشنهادی و درنهایت ارزیابی طرح‌های انجام‌شده، نبود مشارکت و همکاری واحدهای تحقیق و توسعه با واحدهای اجرایی در به‌کارگیری نتایج طرح‌ها، عدم دسترسی به بانک اطلاعاتی شرکت‌ها و مؤسسات مشاور مطالعاتی در هر یک از حوزه‌های تخصصی	عباس عرب مازار، محمدتقی جمشیدی، ابوالفضل صالحیان عمران (۱۳۸۸)
دیوان‌سالاری و تشریفات اداری، کمبود تجهیزات و مواد، پایین بودن سطح بودجه‌های تحقیقاتی، قوانین دست‌وپاگیر اداری و نبود یا کمبود منابع اطلاعاتی	حسین خنیفر (۱۳۹۳)

روش‌شناسی پژوهش:

با توجه به این که تحقیق حاضر در صدد کشف و شناسایی آسیب‌های پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان قم است لذا تحقیق از نوع اکتشافی است. به عبارتی در این تحقیق در پی تأیید یا رد فرضیه خاصی نبوده و هدف آن پرداختن به حدس و گمان بخردانه و زیرکانه در مورد مسأله اصلی تحقیق نیست. لذا در اینجا نیاز به طرح سؤال تحقیق است. سؤال اصلی این پژوهش این بود که مهم‌ترین آسیب‌های مرتبط با پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان کدام‌اند؟ چه راهکارهایی برای بهبود آن در دستگاه‌های اجرایی وجود دارد؟ با توجه به هدف کلی پژوهش که آسیب‌شناسی علمی و کارشناسی پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان و ارائه راهکار برای بهبود و اصلاح آن است، این پژوهش را می‌توان به لحاظ هدف از نوع پژوهش کاربردی و به لحاظ روش، پیمایشی و زمینه‌یاب و از نظر گردآوری داده‌ها و اطلاعات برای تدوین مدل از نوع کتابخانه‌ای و میدانی دانست.

با توجه به این که این پژوهش در صدد کشف موانع و مشکلات پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان قم است، لذا تحقیق حاضر از حیث ماهیت و روش از نوع اکتشافی است و به صورت پیمایشی و میدانی انجام می‌گیرد. زیرا اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در جریان پیمایش حاصل می‌شود. از حیث

هدف انجام تحقیق نیز این تحقیق در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد زیرا نتایج و یافته‌های آن در سطح استان قم به اجرا گذاشته شده و مورد استفاده کارفرمایان قرار خواهد گرفت. جامعه آماری این پژوهش در درجه اول خبرگان و اعضای کمیسیون علمی - تخصصی اداره کل بازرسی استان قم و سپس تمامی کارشناسان، مدیران و مسئولان پژوهشی دستگاه‌های اجرایی استان می‌باشند.

جدول ۳. تعداد آسیب‌ها به تفکیک دستگاه‌های اجرایی استان

ردیف	دستگاه اجرایی	تعداد آسیب
۱	اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری	۶
۲	اداره کل صنعت، معدن و تجارت	۲
۳	اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای	۴
۴	تأمین اجتماعی	۶
۵	اداره کل راه و شهرسازی	۵
۶	دادگستری	۱۲
۷	استانداری	۶
۸	اداره کل ثبت‌احوال	۳
۹	اداره کل بنیاد شهید و امور ایثارگران	۱۲
۱۰	دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی	۱۰
۱۱	جمعیت هلال‌احمر استان	۵
۱۲	اداره کل ورزش و جوانان	۴
۱۳	دانشگاه حضرت معصومه (س)	۳
۱۴	دانشگاه قم	۶
۱۵	دانشگاه پیام نور استان	۱۱
۱۶	اداره کل آموزش و پرورش	۱۳
۱۷	اداره کل امور اقتصادی و دارایی	۶
۱۸	شرکت گاز استان	۳
۱۹	شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی	۱۱
۲۰	شرکت آب و فاضلاب استان	۲
۲۱	جمع	۱۲۶

مأخذ: دستگاه‌های اجرایی استان قم

نتایج حاصل از مشارکت دستگاه‌های اجرایی و دانشگاه‌های استان در شناسایی اهم آسیب‌ها در حوزه‌ی پژوهش به تفکیک دستگاه‌های اجرایی استخراج، پالایش و مورد بررسی قرار گرفت که در زیر به آن پرداخته می‌شود.

اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان قم

- ناچیز بودن ۱ یا ۵/۵ درصد اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این اداره کل و مستثنا شدن فصل ۱ و ۶ اعتبارات هزینه‌ای در سال‌های گذشته و عدم امکان تخصیص ۰/۰۳ اعتبارات به دلیل مشکلات در اجرای وظایف و طرح‌های مربوط و عدم تکاپوی هزینه‌های جاری دستگاه

- عدم تمایل دستگاه‌ها و اشخاص حقوقی و حقیقی تحقیقاتی و پژوهشی برای انجام کار با مبلغ تخصیص یافته توسط دستگاه (۱ یا ۵/۵ درصد اعتبارات)

- به استناد ماده ۴ (گردش کار طرح‌های پژوهشی) آیین‌نامه اجرایی کمیته‌ی تحقیقات و پژوهش سازمان متبوع؛ کلیه معاونت‌ها و دفاتر ستادی و ادارات کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان‌ها موظف‌اند؛ طرح‌های تحقیقاتی و پژوهشی مورد درخواست را همراه با طرح پژوهشی پس از تصویب کمیته پژوهشی ذی‌ربط در استان به کمیته پژوهش سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور ارسال نمایند، لذا با توجه به ابلاغ دیر هنگام اعتبارات؛ فرصت عملی برای این گونه مجوزها نیز فراهم نمی‌گردد و امکان جذب اعتبارات با مشکلات زیادی روبه‌رو می‌گردد.

- فرآیند بررسی و تصویب طرح‌ها بسیار طولانی است.

- عمده طرح‌های پژوهشی در گروه منابع طبیعی و آبخیزداری به فصل رویش گیاه و فصول آبی ارتباط دارد لذا انجام آن طولانی و حداقل دو ساله است.

- عدم وجود متولی، نبود دستورالعمل مشخص و شیوه اجرایی یکسان و در نهایت سردرگمی دستگاه‌های اجرایی.

اداره کل صنعت، معدن و تجارت

- انجام تحقیقات در حوزه‌های صنعت و معدن و علوم پایه نیازمند هزینه کرد مبالغ بیشتری نسبت به دیگر حوزه‌ها می‌باشد.

- مشخص نبودن بودجه سازمان‌ها در ابتدای سال و این که چند درصد از بودجه مصوب در پایان

سال تخصیص پیدا می‌کند موجب بروز مشکلاتی به شرح زیر شده است:

الف- عدم انعقاد قرارداد تا ماه‌های پایانی سال با معجزی پروژه‌های تحقیقاتی

ب- به پایان نرسیدن طرح‌های تحقیقاتی در موعد مقرر با توجه به فرصت قانونی اندک پس از انعقاد قرارداد.

ج- با توجه به لزوم بستن حساب‌ها در موعد قانونی مقرر امکان پرداخت مبالغ پژوهشی با عنایت به عدم اتمام پروژه توسط مجری وجود ندارد.

د- به دلیل عدم اختصاص کامل بودجه به دستگاه‌ها، هزینه کرد ۱ تا ۳ درصد بودجه در حوزه پژوهش باعث بروز مشکلات فراوانی در پرداخت‌های کارکنان می‌گردد.

اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان قم

- محدودیت زمانی برای هزینه کردن اعتبارات، به کاهش کیفیت طرح‌های پژوهشی منجر می‌شود. - آموزش‌های مرتبط با پژوهش، در دستور کار دستگاه‌ها قرار ندارد.

- اعتبارات پژوهشی به صورت مستقل در نظر گرفته شده و با سایر بخش‌ها مشترک است.

- دستگاه‌های دولتی در کاربست نتایج طرح‌های پژوهشی انعطاف لازم را ندارند.

سازمان تأمین اجتماعی (اداره کل تأمین اجتماعی استان قم)

از عمده‌ترین مشکلات پژوهشی نبود علاقه‌مندی و ضعف فرهنگ پژوهشی و نگاه سطحی به امر پژوهش در مراکز دانشگاهی است. افراد پس از فارغ‌التحصیلی و ورود به عرصه‌های مختلف جامعه از جمله استخدام در سازمان‌های دولتی به علت فقدان یک چارچوب مثبت ذهنی در خصوص پژوهش، رغبتی به ورود به این عرصه از خود نشان نمی‌دهند و همچنان که اشاره شد شاید زمینه اصلی این بی‌میلی تا حدودی به کوتاهی مراکز دانشگاهی برگردد که موضوعات پژوهشی و عناوین پیشنهادی پایان‌نامه‌های دانشجویان را بدون توجه به نیازهای واقعی کشور و صرفاً با پیشنهاد دانشجو تأیید می‌نمایند. شاید انجام این چنین پژوهش‌هایی بتواند دانشجویان را تا حدودی با اصول و روش‌های پژوهش آشنا نماید اما به علت مسأله محور نبودن، کمترین کمکی به حل مشکلات سازمان‌ها و کشور نمی‌نمایند؛ لذا به نظر می‌رسد قالب‌گیری ذهنی افراد و به اصطلاح نهادینه شدن فرهنگ پژوهش، بایستی از دانشگاه‌ها شروع گردد. برای این کار موضوعات پژوهشی با اولویت نیازهای پژوهشی کشور از طرف دانشگاه‌ها به دانشجویان ارائه و آنان را علاقه‌مند به پژوهش در آن زمینه‌ها کنند. در سازمان تأمین اجتماعی همانند بسیاری از دیگر سازمان‌ها به دلایل ذکر شده متأسفانه موضوع پژوهش جزء ترجیحات افراد نبوده و با وجود این که سازمان هر ساله اولویت‌های پژوهشی را که غالباً مرتبط با امور تخصصی و فعالیت‌هایش است، اعلام می‌نماید اما کمتر کسی برای انجام پژوهش پیشقدم می‌شود.

اداره کل راه و شهرسازی استان قم

- وجود قوانین و مقررات متعدد و گهگاه متناقض در این خصوص؛
- نبود وحدت رویه در تفسیر قوانین موجود در میان مجریان، ذی حسابان و دستگاه‌های نظارتی؛
- نبود کارشناس کارآمد و حرفه‌ای متخصص پژوهش در برخی دستگاه‌ها؛
- عدم وجود زمان کافی برای انتخاب اولویت‌ها، پژوهشگران و حتی اجرای صحیح و کامل پروژه پژوهشی به دلیل وجود محدودیت زمانی در هزینه کرد اعتبارات؛
- منوط کردن حداقل مبلغ تکلیفی (۵/۰ تا ۳ درصد) به میزان اعتبار ابلاغی دستگاه (که به دلیل عدم تخصیص کامل اعتبارات سبب ایجاد تعهد مازاد برای دستگاه می‌گردد).

دادگستری استان قم

- در زمینه‌ی اختصاص نوع و میزان بودجه پژوهشی دستگاه‌ها، نظارت و کنترلی صورت نمی‌گیرد و همچنین نظام صحیح و مطلوبی در زمینه‌ی توزیع اعتبارات پژوهشی وجود ندارد.
- عدم وجود نیروهای متخصص در زمینه‌های پژوهشی در سازمان‌ها و مدنظر قرار نگرفتن آموزش‌های ضمن خدمت از قبیل برگزاری کارگاه‌های روش تحقیق، تهیه پرسشنامه، جستجوی منابع، آنالیز داده‌ها و... برای ارتقای مهارت‌های پژوهشی کارکنان پژوهش؛
- عدم توجه به ظرفیت سازمان، بودجه و نیروی انسانی موجود در دستگاه‌ها؛
- نبود نظارت مطلوب در روند اجرای تحقیقات؛
- عدم تعامل دستگاه‌های متولی امر پژوهش با یکدیگر در ارایه راهبردها و تجارب؛
- عدم سیاستگذاری برای سنجیدن نیازهای پژوهشی استان به وسیله تعامل با سازمان‌های مؤثر برای هر سال و اطلاع‌رسانی به مراکز، دانشگاه‌ها، سازمان‌ها و...؛
- عدم تعامل دستگاه‌ها برای پرهیز از موازی کاری، تقسیم کار و انجام پژوهش‌ها به نحو احسن؛
- محرمانه بودن آمار و عدم دسترسی به اطلاعات آماری صحیح و تناقض در آمارهای ارایه شده از سوی واحدهای مختلف؛
- وجود ذهنیت منفی نسبت به پژوهش؛
- برگزاری نشست‌های پژوهشی در سطح مدیران و عدم شرکت نیروهای پژوهشی در آن‌ها؛
- عدم باور مسئولان و سیاستگذاران به مطالعه و تحقیق؛
- عدم وجود فضای مناسب تحقیقاتی.

استانداری قم

- ارسال دیر هنگام دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌های مربوط به قوانین بالادستی در طول سال؛
- عدم هماهنگی‌های لازم و عدم به‌روز بودن شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری؛
- وجود ابهامات قانونی در نحوه‌ی هزینه‌کرد اعتبارات پژوهشی؛
- عدم رعایت قانون برنامه پنجم توسعه (بحث هزینه نمودن ۳ درصد تولید ناخالص ملی در حوزه پژوهش و فناوری) در طول اجرای این قانون؛
- تخصیص اعتبارات بسیار کم در (۱ درصد بودجه پژوهش و فناوری) برخی از دستگاه‌های اجرایی برای هزینه نمودن و نبود راهکار قانونی به منظور تجمیع این اعتبارات؛
- عدم هماهنگی مؤسسات آموزش عالی استان در امور پژوهشی دستگاه‌های اجرایی استان.

اداره کل ثبت احوال استان قم

- عدم اعلام به موقع دستورالعمل‌های مربوط به هزینه‌کرد بودجه و پژوهش؛
- طولانی بودن مراحل تأیید طرح‌های پژوهشی و اخذ کد رهگیری؛
- عدم همخوانی فعالیت‌های پژوهشی با مأموریت‌های اصلی دستگاه اجرایی؛

اداره کل بنیاد شهید و امور ایثارگران

- نبود دستگاهی محوری و حمایت‌کننده از حوزه‌ی پژوهش در سطح استان برای ساماندهی فعالیت‌های علمی و پژوهشی دستگاه‌های اجرایی؛
- ناچیز بودن اعتبارات اختصاص یافته به حوزه پژوهش در اعتبارات استانی و ملی؛
- عدم برگزاری دوره‌های تخصصی برای متصدیان در امر پژوهش از سوی یک نهاد واحد؛
- نبود یک مجله و نشریه تخصصی پژوهشی ویژه استان برای رفع نیازمندی‌های پژوهشگران استان؛
- تکراری بودن بخشی از موضوعات پژوهشی؛
- عدم نیازسنجی موضوعات پژوهشی از لحاظ اولویت اجرا توسط برخی از دستگاه‌های اجرایی؛
- انتخاب موضوعات پژوهشی توسط وزار تخانه‌ها و سازمان‌های بالادستی بدون توجه به نظرات دستگاه‌های استانی؛
- عدم توجه مدیران به اجرای نتایج به دست آمده از پژوهش؛
- جلوگیری مدیران از انجام کیفی پژوهش‌ها به دلیل واهمه از ضعف عملکرد؛
- انتخاب پژوهشگران ضعیف بر اساس روابط؛
- انتخاب ناظران و مشاوران غیرمتخصص در دفاع از پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌ها بر اساس روابط اداری.

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قم

- نبود انگیزه و فرصت کافی بین اعضا (خصوصاً بالینی) به دلیل حجم وظایف سنگین درمانی و آموزشی؛
- ضعف انگیزه در دانشجویان غیر تحصیلات تکمیلی به دلیل ناکافی بودن فرصت‌های ایجاد شده برای پژوهش ایشان؛
- حمایت از طرح‌های ارزان و زودبازده به دلیل محدودیت‌های بودجه‌ای؛
- ضعف در ارتباطات بین مرکزی و پژوهش‌های چندمرکزی؛
- ضعف در پژوهش و فعالیت‌های تیمی پژوهشگران؛
- نامناسب بودن معیارهای نخبگی از دیدگاه پژوهش و ناامیدی و بی‌انگیزگی پژوهشگران؛
- مرکز‌گرایی در تخصیص بودجه‌های تجهیزمانند ساخت و تجهیز آزمایشگاه‌های تحقیقاتی؛
- ضعف دسترسی به منابع، متن مقالات و کتب آنلاین به دلیل تحریم‌ها و با کمبود بودجه برای خرید این منابع؛
- عدم گرایش سازمان‌ها به تعامل با دانشگاه‌ها و محققان استانی خارج از سازمان برای مصرف اعتبار پژوهشی خود از محل ۱ تا ۳ درصد اعتبارات.

جمعیت هلال احمر استان قم

- نبود متولی به‌منظور برنامه‌ریزی و انجام امور پژوهش در دانشگاه جامع علمی-کابردی و مراکز علمی وابسته؛
- عدم وجود بودجه مشخص برای فعالیت‌های پژوهشی؛
- عدم حمایت کافی از طرح‌های پژوهشی و کتب تألیفی اساتید؛
- کمبود امکانات مناسب برای فعالیت‌های پژوهشی؛
- نبود تقویم پژوهشی مکتوب؛

اداره کل ورزش و جوانان

- اختلال در سامانه دریافت کد رهگیری که در سال جاری این اداره کل تاکنون موفق به دریافت کد رهگیری طرح‌های پژوهشی آماده عقد قرارداد نشده است که با توجه به پایان سال، مشکلاتی در هزینه کرد ۱٪ اعتبارات دستگاه‌ها در موارد پژوهشی ایجاد خواهد کرد.
- هماهنگی بین دفاتر آموزش و پژوهش استانداری‌ها و مراکز پژوهشی وزارتخانه‌ها در سطح

کشور به منظور اجرایی شدن برنامه افزایش یافته تا از موازی کاری جلوگیری شود.
 - عدم ارسال به موقع آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های پژوهشی و نحوه هزینه کرد اعتبارات
 - با توجه به دستورالعمل‌های موجود کارکنان دستگاه‌های اجرایی حق اجرای طرح پژوهشی در
 دستگاه متبوع خود را ندارند در حالی که با توجه به بالا رفتن سطح تحصیلات کارکنان و اشراف
 کامل آن‌ها نسبت به مسایل دستگاه می‌توانند طرح‌های کاربردی خوبی را اجرا نمایند.

دانشگاه حضرت معصومه (س)

- عدم بهره‌گیری مؤثر از یافته‌های تحقیقات دانشگاهی توسط مدیران و متولیان دستگاه‌های اجرایی؛
 - ارتباط ضعیف دستگاه‌های اجرایی و صنایع با دانشگاه برای نیازسنجی، امکان‌سنجی و اجرای
 تحقیقات بنیادی؛
 - حمایت ضعیف از انجام تحقیقات بنیادی و نظری؛

دانشگاه قم

- کمی‌گرایی و عدم توجه به کیفیت کارهای پژوهشی؛
 - تأکید بیش از حد نظام آموزشی به انتقال دانش به جای ایجاد زمینه‌های ابداع و نوآوری و تقویت
 روحیه پژوهندگی؛
 - اعضای هیأت علمی دانشگاه در زندگی حرفه‌ای خود، نقش‌های مختلفی همچون نقش
 آموزش دهنده، پست‌های اجرایی، استاد راهنما و غیره دارند که اجرای هم‌زمان آن‌ها، موجب
 می‌شود برای امر پژوهش و تحقیق فرصت کافی نداشته باشند.
 - کمبود طرح‌های پژوهشی تقاضامحور؛ (طرح‌هایی که بر اساس نیاز سازمان‌های خارج دانشگاه
 تهیه شده باشد).

- نتایج اغلب طرح‌های پژوهشی انجام شده در دانشگاه، تولید یک یا دو مقاله چاپ شده در
 مجلات معتبر علمی است. انجام این گونه طرح‌ها در راستای نیاز داخل کشور نبوده و با وجود
 صرف هزینه مشکلی را از جامعه برطرف نمی‌کند.

- کمبود اعتبارات و امکانات برای انجام پژوهش (به خصوص در سال‌های اخیر).

دانشگاه پیام نور استان قم

- با توجه به این که تعداد بسیاری از مجلات ISI ضریب تأثیر اعلام شده‌ای ندارد ولی به حیث
 اعتبار در رتبه بالایی قرار دارند، پیشنهاد می‌گردد ضریب تأثیر صفر برای این مجلات برداشته شود.

با توجه به امتیاز در نظر گرفته شده برای مقالات ISI، ISC، علمی- پژوهشی، امتیاز ۳-۲ برای این مقالات پیشنهاد می‌گردد.

- حذف طرح‌های پژوهشی مربوط به نیازهای محلی استان مغایر با اصل منطقی بومی‌سازی دانش و رفع نیازهای منطقه‌ای است. لذا گنجاندن این طرح‌ها در آیین‌نامه پژوهانه بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

- اختصاص امتیاز صفر برای مقالات علمی- مروری و علمی- ترویجی بسیار تعجب‌برانگیز است. چگونه می‌توان برای مقالات چاپ شده در این مجلات که پس از طی مراحل قانونی بسیار دشوار، مجوز چاپ دریافت می‌کنند امتیاز صفر در نظر گرفت؟ امتیاز ۳ برای این مقالات پیشنهاد می‌گردد.

- اختصاص امتیاز یکسان برای گزارش‌های علمی طرح‌های پژوهشی مؤسسه، استانی و ملی عادلانه به نظر نمی‌رسد، بدیهی است به دلیل حساسیت طرح‌های کلان، امتیاز آن نیز باید بیشتر در نظر گرفته شود.

- چگونه می‌توان برای یک مقاله تا ۷ امتیاز در نظر گرفت ولی برای تألیف و تصنیف کتاب فقط تا ۳ امتیاز لحاظ کرد؟ آیا این امر باعث عدم مشارکت اعضای علمی برای تألیف کتاب در سازمان نمی‌شود؟

- اختصاص امتیاز ۰/۱ برای داوری هر مقاله علمی- پژوهشی با توجه به دشواری کار، بسیار ناچیز است. ضمناً داوری مقالات ISI، ISC نیز در جدول لحاظ نشده است.

- حذف کلی امتیاز چاپ مقالات در کتابچه کنفرانس‌ها و همایش‌های علمی و بین‌المللی مخالف هدف دانشگاه در راستای ارتقای پژوهش است. این عمل بدین معنی است که اساتید در کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی شرکت نکنند.

- در خصوص پیش‌پرداخت طرح‌های پژوهشی پژوهانه، پیشنهاد می‌گردد برای رشته‌هایی که نیاز به خرید مواد و لوازم دارند این عدد به ۵۰٪ افزایش یابد.

- از مهم‌ترین مشکلات دانشگاه پیام نور در حوزه ی پژوهش، عدم توجه به پژوهش‌های دانشجویی است. تاکنون هیچ پژوهانه‌ای برای فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان اختصاص داده نشده است. دانشجویان مستعد و علاقه‌مندی هستند که به‌منظور انجام طرح‌های پژوهشی مراجعه می‌کنند ولی به دلیل عدم تخصیص هزینه مالی سرخورده‌باز می‌گردند.

- استفاده از پتانسیل اعضای علمی مدعو از سایر دانشگاه‌های دولتی برای انجام طرح‌های پژوهشی

در دانشگاه پیام نور به ارتقای پژوهش و موقعیت علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه کمک می‌کند. پیشنهاد می‌گردد؛ برای اعضا مدعو خارج از دانشگاه مبلغی برای انجام طرح‌های پژوهشی به نام دانشگاه پیام نور و مشترک با اعضای علمی دانشگاه لحاظ گردد.

- بسیاری از مجلات معتبر ISC داخلی و منطقه‌ای فاقد IF هستند و در نظر گرفتن ضریب تأثیر صفر درست به نظر نمی‌رسد، پیشنهاد می‌گردد؛ برای تشویق اعضای علمی ضریب تأثیر درست و قابل قبول در نظر گرفته شود.

اداره کل آموزش و پرورش

- اعتماد و باور ضعیف مدیران بخش‌های اجرایی به امر تحقیق؛ شاید یکی از نقاط ضعف گروه تحقیقات این باشد که نتوانسته مفید بودن تحقیق و پژوهش را برای بخش‌های مختلف اداره توجیه نمایند که البته دلایل دیگری نیز در این امر دخیل هستند.

- اختصاص بودجه پژوهشی بسیار کم؛ با وجود تأکید سند چشم‌انداز بر تحقیق و پژوهش، متأسفانه بودجه بسیار اندکی به تحقیق و پژوهش اختصاص می‌یابد، که وصول بودجه فوق‌الذکر در پیچ‌وخم دستورات عمل‌های غیر شفاف محصور می‌شود و مسایل و مشکلات خاص خود را در پی دارد.

- عدم احساس نیاز جدی به تحقیقات و یافته‌های آن؛ متأسفانه به علت روند طولانی و تعداد زیاد بخشنامه‌ها و لزوم حرکت مدیران در چهارچوب خاص شاید بتوان گفت که مدیران فراغت کافی برای تصمیم‌گیری ندارند و به تبع آن لزومی به جهت‌گیری پژوهش‌ها هوشمندانه نمی‌بینند.

- وجود تعداد کم پژوهشگران متعهد و دردمند؛ در گستره‌ی تاریخ کم نیستند افرادی که عمر خود را از سر شوق و علاقه و با احساس تعهد نسبت به فرهنگ و جامعه در پی تحقیق و پژوهش صرف کرده‌اند لکن تحقیق امروزه برای افراد زیادی صرفاً به ابزار شهرت تبدیل شده است.

- انجام تحقیق موازی در ارگان‌ها و نهادهای استان؛ به‌عنوان مثال ممکن است تحقیقی با عنوان میزان شاخص‌های بهداشت در مدارس هم‌زمان توسط دانشکده بهداشت و تحقیقات آموزش و پرورش صورت پذیرد که بر این اساس سامانه مشترک تحقیقات در استان ضروری است.

- عدم به‌کارگیری یافته‌های پژوهشی؛ متأسفانه به علت عدم نگرش مناسب نسبت به تحقیقات در میان بسیاری از مدیران بخش‌های مختلف سازمان اراده‌ای مبنی بر استفاده از یافته‌های پژوهشی وجود ندارد.

- تحقیقات موضوع محورند نه نیاز محور و مسأله محور: متأسفانه در فرآیند مسأله یابی و تعیین اولویت‌های پژوهشی برخی از بخش‌ها فقط بر اساس رفع تکلیف بدون در نظر داشتن مسأله‌ای خاص نسبت به اعلام اولویت و موضوع اقدام می‌کنند و لذا در پی یافته‌های تحقیق مذکور نیستند. - دیربازده بودن نتایج تحقیقات: متأسفانه روند تحقیقات به صورت فعلی از مسأله یابی تا فراخوان و تعیین اولویت‌ها و دریافت طرح از محققان تا بررسی و اعلام نتایج از یک طرف و تدوین طرح تحقیق توسط محققان و مرحله‌بندی طرح و ارائه گزارش هر مرحله و در نهایت ارائه گزارش نهایی، فرآیندی طولانی و زمان‌بر است که می‌تواند با توجه به تغییر شرایط از اهمیت مسأله مورد نظر کاسته یا اولویت‌های تحقیقاتی جدیدی مطرح شده باشند. از جانب دیگر به علت عدم ثبات مدیریتی با تغییر افراد و به تبع آن با تغییر نگرش‌ها مسایل به طور کلی فراموش می‌شوند.

- نبود حلقه اتصال بین نظام پژوهشی، آموزشی و تربیتی؛ متأسفانه هر یک از نظام‌های پژوهشی، آموزشی و پرورشی به صورت جزایری جداگانه بدون دریافت بازخورد یکدیگر به راه خود ادامه می‌دهند و مشارکت فعالانه بین واحد تحقیقات و واحدهای اجرایی در به کارگیری نتایج تحقیقات وجود ندارد.

- مقبولیت و مشروعیت ضعیف واحد تحقیقات در ادارات: دلایل این امر را می‌توان عدم آشنایی بدنه کارشناسی بخش‌های مختلف با امور تحقیق و پژوهش، عدم احساس نیاز به تحقیق و پژوهش توسط مدیران میانی و عالی بخش، اطلاع‌رسانی ناکافی در مورد فعالیت‌های تحقیقاتی توسط بدنه تحقیقات، دیربازده بودن طرح‌های تحقیقاتی، عدم وجود کارشناسی‌های قوی در واحدها، توجه پذیر نبودن هزینه به ظاهر بالای تحقیقات و... ذکر کرد.

- نبود پژوهشگران ورزیده و کارآمد درون سازمانی و انجام تعدادی از پژوهش‌ها توسط پژوهشگران خارج از سازمان که احاطه کافی به مسایل آموزش و پرورش استان ندارند و لذا نگرش غیرسیستمی و جزءنگرانه آن‌ها می‌تواند نتایج تحقیق را به بیراهه بکشاند.

- اختصاص زمان نامناسب بودجه در سال‌های گذشته: به عنوان مثال بودجه در اواسط اسفندماه ابلاغ و می‌بایست تا پایان اسفندماه جذب گردد که به دلیل نبود دستورالعمل مالی شفاف و مقررات دست و پاگیر عملاً جذب بودجه امکان‌پذیر نیست.

- دستورالعمل‌های غیر کارشناسی: متأسفانه وجود این دستورالعمل‌ها که هیچ‌گونه کمکی به توسعه پژوهش در آموزش و پرورش نمی‌کند، هزینه‌ها و مصائب زیادی را نیز در پی دارد به عنوان

مثال با وجود اعتبارات کم تحقیقات به منظور جذب این اعتبار می‌بایست با دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های تحقیقاتی قرارداد منعقد گردد که حداقل در این فرآیند ۱۰ درصد اعتبارات دستگاه به این مؤسسات پژوهشی اختصاص می‌یابد. مضاف بر این پایبند نبودن مؤسسات پژوهشی در واریز حق الزحمه مرحله‌ای پژوهشگران پروژه‌های تحقیقاتی را با اختلالات جدی مواجه می‌نماید.

اداره کل امور اقتصادی و دارایی استان قم

- با عنایت به متن بند ۱۱۶، مبنای محاسبه میزان اعتبارات پژوهشی هر دستگاه که طبق این بند، اعتبار مصوب دستگاه اجرایی می‌باشد، اولین چالش پیش روی دستگاه‌ها است، زیرا برخی دستگاه‌ها در بعضی از ردیف‌های متفرقه دارای ابلاغ اعتبار می‌باشند لکن هیچ‌گونه تخصیصی از این ردیف‌ها دریافت نکرده‌اند.

- بسیاری از دستگاه‌ها دارای اعتبار مصوب بسیار اندک بوده که هزینه کردن حداقل ۱٪ آن به عنوان اعتبارات پژوهشی بسیار ناچیز بوده و قابل هزینه در این حوزه نمی‌باشد.

- اولویت‌های تحقیقاتی و یا اهداف تحقیق در اکثر ادارات تعریف نشده است. به عبارت دیگر موضوعات مرتبط با فعالیت ادارات در استان‌ها شفاف نیست و از سوی وزارتخانه‌های مربوطه تعیین نشده است.

- اکثر ادارات فاقد نیروی متخصص در حوزه‌ی پژوهش و تحقیق می‌باشند و این خود باعث اتلاف وقت و بروز مشکلات و بلا تکلیفی در زمینه‌ی جذب اعتبارات پژوهشی می‌گردد.

- آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط به این مقوله معمولاً در ماه‌های پایانی سال ابلاغ می‌گردد که جز تحمیل فشار و عدم ارایه نتیجه مطلوب، چیزی را در بر ندارد.

- طرح‌های پژوهشی که بایستی از محل اعتبارات ملی انجام گیرد ابتدا در کمیته‌های تخصصی در مرکز مطرح، تصویب و سپس به استان‌ها ابلاغ می‌گردد تا جنبه اجرایی پیدا کند که متأسفانه معمولاً ابلاغ یا انجام نمی‌شود و یا پس از مدتی طولانی و با فاصله‌ای اندک تا پایان مهلت جذب اعتبارات، برای اجرا ابلاغ می‌گردد.

شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی

- وجود ساختار سازمانی سلسله‌مراتبی و عدم تفویض اختیارات به استان‌ها؛

- عدم تخصیص بودجه پژوهشی مستقل به شرکت‌های پخش فرآورده‌های نفتی در استان‌ها؛

- نبود واحد و یا سمت سازمانی با عنوان پژوهش و فناوری در شرکت‌های پخش فرآورده‌های

نفی مستقر در استان‌ها؛

- کمبود کارکنان دانشی؛

- عدم نیازسنجی طرح‌های پژوهشی به صورت سامان مند از سوی شرکت‌های پخش فرآورده‌های نفتی؛

- نبود یک سیستم اطلاعات و ارتباطات یکپارچه به منظور تقسیم دانش؛

- عدم وجود برنامه‌های آموزشی به منظور یادگیری فنون نوآوری و خلاقیت سازمانی؛

- بی‌انگیزه بودن کارمندان به منظور پیگیری و ارتقای افزایش سطح دانش و مهارت‌ها؛

- عدم استقرار مدیریت دانش در شرکت‌ها و سازمان‌های دولتی؛

- نبود ارتباط مؤثر بین شرکت‌ها و مراکز علمی و دانشگاهی؛

- نبود سیستم پاداش دهی مناسب برای کارمندان فعال در حوزه پژوهش.

شرکت گاز استان قم

- ضعف مجریان پژوهشی در اجرای پروژه‌های تحقیقاتی

- طولانی بودن مراحل تصویب طرح‌های پژوهشی

- عدم امکان برقراری و ایجاد ارتباطات بین‌المللی و استفاده از تجربیات شرکت‌ها و پژوهشگران

خارجی (محدودیت‌های مالی و...)

شرکت آب و فاضلاب استان قم

- ذهنیت اساتید و اعضای محترم هیأت علمی دانشگاه‌ها، عمدتاً حول انجام پروژه‌های حوزه ی

بنیادی و غیر کاربردی است و از این منظر پروژه‌های کاربردی کمتر مورد توجه بوده و قراردادهای

منعقد با دانشگاه‌ها در موضوعات کاربردی وجود ندارد.

- تعدد مراکز تصمیم‌گیری در حوزه تحقیقات در سطح کشوری و استانی یکی از مشکلات و

آسیب‌های ملموس می‌باشد، به عنوان نمونه: در خصوص اولویت‌بندی پروژه‌ها و ارائه گزارش‌های

عملکرد، اداره کل تحقیقات وزارت نیرو، مرکز تحقیقات و ارتباط با صنعت آب و فاضلاب

کشور، مرکز آموزش و پژوهش استانداری و کارگروه‌های تخصصی استانی مداخله موازی

می‌نمایند و این کار باعث مشکلاتی می‌گردد.

اهم آسیب‌ها و یافته‌ها از نگاه مسئولین و کارشناسان پژوهشی دستگاه‌ها

در بخش دیگری از مقاله به اهم آسیب‌ها و یافته‌ها از نگاه مسئولین کارشناسان پژوهشی

دستگاه‌های اجرایی استان پرداخته‌ایم که مهم‌ترین آن در جدول شماره ۴ آورده شده است.

جدول ۴. اهم آسیب‌ها و یافته‌ها از نگاه مسئولین کارشناسان پژوهشی دستگاه‌ها

دستگاه اجرایی	عنوان پست	اهم آسیب‌ها
مرکز تحقیقات کشاورزی	معاون پژوهشی	طولانی بودن تمامی مراحل اجرایی از جمله ارایه طرح اولیه، تصویب، ثبت در سامانه سمات و اجرایی شدن آن
سازمان جهاد کشاورزی	معاون برنامه‌ریزی	عدم شفافیت قانون در خصوص اعتبارات پژوهشی
آموزش فنی و حرفه‌ای	مدیر پژوهش	تخصیص اعتبارات پژوهشی در سازمان فنی و حرفه‌ای به صورت متمرکز و کمبود اعتبارات
آموزش و پرورش	معاون پژوهشی	کمبود اعتبارات پژوهشی
جهاد دانشگاهی	رییس	عدم تعامل دستگاه‌های اجرایی با جهاد دانشگاهی
بنیاد شهید	رییس اداره تحقیقات و پژوهش	عدم نیازسنجی پژوهشی عدم حمایت از پایان‌نامه‌های دانشجویی
دادگستری	معاون پژوهشی	موازی کاری در طرح‌های پژوهشی عدم تعامل دستگاه‌ها در زمینه‌ی امور پژوهشی عدم انجام آسیب‌شناسی پژوهشی و بررسی خروجی طرح‌ها و پژوهش‌ها عدم بررسی میزان اثربخشی طرح‌ها و پروژه‌ها
تعاون، کار و رفاه اجتماعی	مدیر کل	ضعف مطالعات روش‌شناختی ایدئولوژیک شدن پژوهش عدم وجود ارتباط بین مراکز پژوهشی تداخل در سطوح پژوهش پژوهش‌های ما با هدف تولید فکر نیست، دنبال امتیاز هستیم وجود اتاق مسأله ضروری‌تر از اتاق فکر است
تعاون، کار و رفاه اجتماعی	کارشناس	نبود بانک اطلاعات مرکزی هدف‌دار نبودن پژوهش‌ها متناسب با نیازهای کشور

جدول ۵. اهم آسیب‌ها و یافته‌ها از نگاه صاحب‌نظران

ردیف	آسیب‌ها
۱	<ul style="list-style-type: none"> - عدم توانایی عضویت در یک جریان پژوهشی جمعی فراگیر؛ - عدم وجود رابطه معنادار بین آیین‌نامه‌ها و فرآیند ارتقای هیأت علمی با اثربخشی پژوهش؛ - «مسأله محور» نبودن و نداشتن مهارت‌های مشاهده مسایل عینی جامعه در پژوهش‌های علوم انسانی؛ - اقتصاد نفتی باعث می‌شود انگیزه و نیاز بالایی برای پژوهش‌های کاربردی و مؤثر به وجود نیاید.
۲	<ul style="list-style-type: none"> - عدم توفیق در سیاستگذاری پژوهشی - عدم انجام تحقیقات بر اساس نیازسنجی واقعی در جامعه - نبود ارتباط بین حوزه‌ی پژوهش و اجرا - ناکافی بودن بودجه پژوهش - عدم انجام تحقیقات میان بخشی و چند زمینه‌ای

ردیف	آسیب‌ها
۳	- عدم وجود ادبیات مشترک بین مدیران و صاحبان واحدهای تولیدی - نامناسب بودن ارتباط دانشگاه‌ها با ادارات در بخش پژوهش - ناتوانی دستگاه‌های اجرایی استان در جذب اعتبارات پژوهشی
۴	- بسیاری از موضوعات مورد نظر ادارات، اغلب هم‌پوشانی با سایر دستگاه‌ها داشته و یا به صورت تکراری مطرح می‌شود. - عدم توانایی مدیران میانی در تصمیم‌گیری‌های استراتژیک؛ - دانشگاه‌ها نتوانسته‌اند به نیازهای پژوهشی متناسب با دغدغه‌های موجود پاسخ دهند.
۵	- ایفای نقش پژوهش به جای انجام پژوهش واقعی - شکل‌گیری صوری مراکز تولید علم - عدم تقاضامحور بودن پژوهش‌های انجام شده
۶	- عدم همخوانی سیاست‌گذاری‌های مرتبط با حوزه علم و فناوری با سیاست‌های کلی ابلاغی رهبر معظم انقلاب در این رابطه؛ - بی‌توجهی به رشد سهم پژوهش در تدوین بودجه سال ۹۳ کل کشور.
۷	- با وجود حجم بالای نیروی انسانی پژوهشی کشور، ساختارهای مناسبی برای به کارگیری آنان اتخاذ نشده است؛ - عدم توجه به امر پژوهش در قانون مدیریت خدمات کشوری و ضوابط ارزیابی کارکنان؛ - انجام تحقیقات تکراری؛ - عدم ظرفیت‌سازی و تشکیل شبکه‌های پژوهشی کارآمد.
۸	- عدم سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در امر پژوهش؛ - عدم انجام پژوهش‌های تقاضا محور؛
۹	- چالش فرهنگی به عنوان مهم‌ترین چالش در مسیر پژوهش؛ - کمبود بودجه به عنوان مانعی دیگر در مسیر پژوهش؛ - وجود دیدگاه تک‌بعدی برای حل مشکلات به‌ویژه مشکلات اقتصادی در کشور؛ - سپردن برخی امور پژوهشی به افراد غیر آشنا و غیر مرتبط با آن امور؛ - عدم وجود قوانین و استانداردهای دقیق و روشن در حوزه‌ی پژوهش؛ - عدم اعتقاد بخش خصوصی به امر پژوهش.
۱۰	- وجود نهادهای رسمی کشور به عنوان بزرگ‌ترین چالش بر سر راه تحقق پژوهش در حوزه علوم انسانی؛ - وجود نگاهی ایدئولوژیک زده و سیاسی به علم و پژوهش.
۱۱	- استیلاي گفتمان رسانه‌ها در گفتمان پژوهش در ایران و سیاسی شدن بیش از حد آن؛ - پرداختن اکثر همایش‌ها صرفاً به موضوع پژوهش و نه گفتمان پژوهش.
۱۲	- ناکافی بودن اعتبارات پژوهشی؛ - عدم تصمیم‌گیری بر اساس کارشناسی و تحقیق؛ - عدم توانایی دانشجویان در کار علمی و روی آوردن به تقلب در پژوهش.

ردیف	آسیب‌ها
۱۳	- دولت از نتایج پژوهش‌ها استفاده نمی‌کند، اما نگاه کمیته به آن دارد. - عدم تصمیم‌گیری‌ها مبتنی بر الگوهای پژوهشی.
۱۴	- بسیاری از یافته‌ها در راستای ترمیم جامعه و کاربردی شدن آن‌ها نبوده است. - می‌بایست به سمت تحقیقاتی رفت که منجر به تغییرات مثبت شود.
۱۵	- دولت‌محور بودن در تجهیز منابع امور پژوهشی؛ - نبود زیرساخت‌ها و نیروی انسانی فراوان و تجربه موجب افزایش هزینه‌های پژوهشی نسبت به فواید آن برای سرمایه‌گذاری می‌شود؛ - نهادینه نشدن جریان یافته‌های پژوهشی در عملیات اداری و اجرایی کشور.
۱۶	- کیفیت محوری و درایت در پژوهش چندان لحاظ نمی‌گردند. - پژوهش مقاله‌محور مناسب کاستی‌ها و نیازهای کشور نیست. - دانشگاه‌ها نقش ابزاری یافته‌اند و در آن‌ها از بیداری علمی خبری نیست. - برخورد سلیقه‌ای با پروژه‌های پژوهشی اثری بحرانی بر پژوهش گذاشته است.
۱۷	- پژوهشگران فردی و جمعی، به معنای واقعی کلمه، پژوهش نمی‌کنند؛ بلکه پژوهش‌ها را مدیریت می‌کنند. - مونتاز کاری پژوهشی به‌جای تولید علمی واقعی و شناخت و حل مسایل جامعه؛ - برخی از پژوهشگران متأسفانه، به پژوهش علاقه ندارند و درد جامعه و نیازها و کاستی‌های فرهنگ خویش را نمی‌دانند.

آسیب‌ها از نگاه اعضای کمیسیون علمی تخصصی اداره کل بازرسی استان:

با برگزاری جلسات کمیسیون و اخذ نقطه نظرات و اظهارات اعضا در خصوص آسیب‌های مرتبط با حوزه پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان، جمع‌بندی نظرات اعضای کمیسیون علمی تخصصی در جدول شماره ۶ آورده شده است.

جدول شماره ۶: اهم آسیب‌ها از نگاه اعضای کمیسیون علمی تخصصی اداره کل بازرسی

ردیف	آسیب‌ها
۱	- عدم وجود الفبای مشترکی از پژوهش - عدم تفکیک بین پژوهش، تحقیق و مطالعات - عدم تفکیک بین دغدغه پژوهش با مشغله پژوهش - تکراری بودن هم در عرض و هم در طول - انبوه عناوین پیشنهادی و عدم تدوین آن‌ها - عدم پیوستگی پازل پژوهشی - عدم تفکیک بین ضرورت‌های کاذب و ضرورت‌های اصلی در شناسایی موضوعات پژوهشی

آسیب‌ها	ردیف
<ul style="list-style-type: none"> - عدم اطلاع از هدف پژوهش و عدم به کارگیری نتایج تحقیقات نظری در بعضی دستگاه‌ها - عدم هماهنگی آموزش و تحقیق با تجربه - بسیاری از تحقیقاتی که انجام می‌گیرد گزارش است نه تحقیق - عدم انجام تحقیقات به صورت گروهی - باور ضعیف مدیران نسبت به تحقیق، - عدم اختصاص بودجه کافی و وجود مسایل دست‌وپاگیر در ارایه تحقیق 	۲
<ul style="list-style-type: none"> - عدم حاکمیت شیوه پژوهشی مشخصی در دستگاه‌ها - عدم تفکیک بین کار پژوهشی در دانشگاه‌ها با ادارات - عدم در نظر گرفتن پژوهش در دستگاه‌ها به‌عنوان یک فرایند و یک فعالیت در مجموعه یک سیستم - تخصیص دیر هنگام بودجه، انعقاد قرارداد در ماه‌های پایانی سال و عدم اعمال ۱٪ هزینه پژوهشی در دستگاه‌ها، - عدم رعایت اصول نیازمحوری و موضوع‌محوری در پژوهش‌ها - هزینه کرد بودجه پژوهش در سایر بخش‌های دستگاه‌ها - عدم ارایه آموزش به واحدهای پژوهش در دستگاه‌ها - عدم ارتقای جایگاه آموزش و پژوهش در دستگاه‌های دولتی - فقدان یک نظام و سامانه پژوهشی 	۳
<ul style="list-style-type: none"> - دستگاه‌های نظارتی در حوزه پژوهش نظارت کافی ندارند - تبدیل پژوهش به نوعی تجارت علمی - انجام تحقیقات با سفارش، اولویت‌بندی و طرح مسأله توسط کارفرما - معمولاً ضعیف‌ترین بخش دستگاه‌ها، قسمت پژوهش است. - در اکثر دستگاه‌ها کارشناس پژوهش چند وظیفه دیگر را نیز بر عهده دارد. - عدم نگاه به پژوهش به‌عنوان یک دوره مشخص که از پیشنهاد تا اجرا باید باهم مرتبط باشند. 	۴
<ul style="list-style-type: none"> - هدفمند نبودن پژوهش‌ها - عدم اثربخشی کار پژوهش و این که نهایتاً می‌خواهد چه مشکلی را حل نماید؟ - عدم ارزیابی میزان موفقیت امور پژوهشی - تک نظری شدن کارهای پژوهشی - انحصارطلبی در حوزه‌ی پژوهش دستگاه‌ها - عدم اشراف و تخصص لازم کارشناسان پژوهشی دستگاه‌ها 	۵
<ul style="list-style-type: none"> - عدم ارایه مدل و الگو به دستگاه‌ها - عدم توجه به کمیت و کیفیت کارهای پژوهشی - هدر رفت بودجه دستگاه‌ها به سبب وجود آسیب‌های پژوهشی - عدم کاربردی بودن و نداشتن اثربخشی لازم در پژوهش‌های انجام شده 	۶

نتیجه‌گیری و آرایه پیشنهادها و راهکارها:

با عنایت به فرمایشات مقام معظم رهبری مبنی بر این که: «باید همه تحقیقاتمان را جهت بدهیم و نیازهایمان را بسنجیم، ببینیم چه چیزی لازم داریم و وارد شویم ... باید تحقیقات ما کاربردی باشد، یعنی تحقیق خشک و خارج از زمینه عمل، راه دور و دراز پیمودن در زمان و فرصت کم است» همچنین با توجه به تکلیف دستگاه‌های اجرایی بر هزینه کرد یک تا سه درصد از اعتبارات در مصارف پژوهشی و انعکاس این موضوع در بودجه‌های سنواتی در بند ۱۰۸ قانون بودجه سال ۹۰، بند ۸۹ قانون بودجه سال ۹۱ و بند ۱۱۶ قانون بودجه سال ۹۲، دستگاه‌های اجرایی ۱ تا ۳ درصد از اعتبارات خود را صرف امور پژوهشی و توسعه فناوری می‌کردند. کمیسیون علمی تخصصی بازرسی کل در راستای وظایف و مأموریت‌های محوله تصمیم گرفت تا موضوع آسیب‌شناسی پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان را در دستور کار خود قرار دهد. لذا با مکاتباتی که با دستگاه‌ها و دانشگاه‌ها انجام شد نظرات دستگاه‌ها در خصوص آسیب‌ها اخذ و ضمن دعوت از آنان موضوع مورد بحث و بررسی قرار گرفت که اهم نتایج آن به صورت مقاله فعلی تدوین گردیده است. سؤال اصلی این تحقیق این بود که مهم‌ترین آسیب‌های مرتبط با پژوهش در دستگاه‌های اجرایی استان کدام‌اند؟ چه راهکارهایی برای بهبود آن در دستگاه‌های اجرایی وجود دارد؟ برای پاسخ به سؤال مذکور ضمن دعوت از مدیران و مسئولان پژوهشی دستگاه‌ها در کمیسیون علمی - تخصصی استان با دستگاه‌های اجرایی نیز مکاتبه و این موضوع مورد آسیب‌شناسی علمی و کارشناسی قرار گرفت و در مجموع ۳۴۲ آسیب شناسایی و در پایان نیز ۲۸ راهکار و پیشنهاد برای رفع آسیب‌های شناسایی شده آرایه گردید.

جدول ۷: تعداد آسیب‌ها به تفکیک جامعه آماری

ردیف	عنوان	تعداد آسیب‌ها
۱	دستگاه‌های اجرایی استان	۱۲۶
۲	مدیران و کارشناسان پژوهشی دستگاه‌ها	۲۰
۳	تحقیقات انجام شده	۹۳
۴	صاحب‌نظران و اساتید دانشگاه‌ها	۵۳
۵	اعضای کمیسیون علمی - تخصصی بازرسی کل	۵۰
۶	جمع	۳۴۲

راهکارها و پیشنهادها:

در این بخش تلاش خواهد شد تا با توجه به کارهای انجام شده و دیدگاه‌های اعضای کمیسیون علمی-تخصصی و کارشناسان پژوهشی دستگاه‌های اجرایی، راهکارها و پیشنهادهایی در راستای ارتقای جایگاه واحدهای تحقیق و توسعه در سازمان‌های اجرایی، ارائه شود. مهم‌ترین این پیشنهادها عبارت‌اند از:

۱. جاری کردن فرهنگ تحقیق و توسعه در تمام سطوح سازمانی؛
۲. فعال نمودن شورای پژوهش در سازمان‌ها؛
۳. طراحی سازو کار مناسب برای استفاده از توان بالقوه نیروهای داخلی سازمان در امر تحقیقات؛ الف) محققان خارج از سازمان آشنایی کافی با مسایل و مشکلات داخل سازمان‌ها نداشته و حل مشکلات سازمان با رویکرد کاملاً تئوریک و نظری، در پایان کار نتایج قابل استفاده با قابلیت عملیاتی شدن را برای سازمان ارائه نمی‌کنند.
- ب) پیشنهادهای اجرایی ارائه شده در طرح‌ها منتج از یافته‌های علمی دانشگاهیان در داخل سازمان است که به دلیل عدم کسب اعتماد کافی از کارکنان داخل سازمان، کمتر از سوی کارکنان مورد عنایت و توجه قرار گرفته‌اند.
- ج) دور بودن کارشناسان از مطالعه، بدنه فکری و تصمیم‌ساز سازمان را دچار روزمرگی خواهد کرد؛ بنابراین جلب نظر کارشناسان برای حل مشکلات واحدهای اجرایی، کارشناسان را در معرض چالش‌های علمی قرار خواهد داد؛
۴. برقراری ارتباط منطقی و منظم بین سازمان‌ها با مؤسسات و مراکز تحقیقاتی (طرح‌های برون‌سپاری شده)؛ برون‌سپاری طرح‌های مطالعاتی، با هدف استفاده از امکانات تحقیقاتی بیرون از سازمان در مورد رفع مشکل واحدهای عملیاتی، یکی از راهکارهای اثربخش افزایش کارایی و بهره‌وری واحد تحقیق و توسعه است. این امر در صورتی محقق خواهد شد که سازو کار مناسبی برای برقراری ارتباط با مؤسسات و مراکز برون‌سازمانی صورت پذیرد.
۵. آماده‌سازی جامعه برای کسب و ایجاد روحیه پژوهش محوری؛
۶. باید تمامی مسئولان و کارشناسان یاد بگیرند از دستاوردهای پژوهشی صورت گرفته به‌عنوان یک مشاور استفاده کنند. این موضوع باید در جامعه فرهنگ‌سازی شود. اهمیت پژوهش باید به جامعه و مسئولان آموزش داده شود تا بتوانند از دستاوردهای مثبت آن برای بهبود شرایط سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور استفاده کنند؛

۷. علاوه بر چالش‌هایی که در زمینه‌ی پژوهش در حوزه‌های صنعت و فناوری مطرح است، چالش‌های عمیق‌تری در مسیر پژوهش‌های حوزه علوم انسانی نیز وجود دارد. بی‌شک رفع این چالش‌ها می‌تواند در حل درست و منطقی بسیاری از مشکلات موجود در حوزه‌های داخلی و بین‌المللی مؤثر واقع شود. برای رسیدن به این هدف تولید فکر و اندیشه‌های جدید و طرح موضوع‌های چالشی در حوزه علوم انسانی باید از سوی مسئولان به رسمیت شناخته شود. چراکه توجه به مشکل تولید اندیشه در حوزه‌ی علوم انسانی، می‌تواند نجات‌بخش جامعه باشد و جامعه را از انجماد و رکود فکری خارج سازد؛

۸. تمرکز بخشیدن به امور تحقیقات در چهارچوب هسته‌های پژوهش و نهایتاً ایجاد پژوهشگاهی به‌منظور سیاست‌گذاری و هدایت تحقیقات بنیادی، راهبردی، کاربردی و توسعه‌ای و عدم تمرکز در اجرای آن‌ها؛

۹. بررسی امکانات بالقوه‌ی مناطق مختلف کشور و راه‌های بهینه‌سازی آن از طریق انجام مطالعات جامع؛

۱۰. هدایت آموزش‌های دانشگاهی به‌سوی آموزش‌های کاربردی و تشویق دانشجویان کشور به امر پژوهش، با توجه به ضرورت‌های مملکتی و منطقه‌ای از طریق حمایت‌های مالی و تشویقی؛

۱۱. ایجاد ارتباطی سازمان‌یافته بین دانشگاه‌ها، مراکز تحقیقاتی، واحدهای تولیدی و خدماتی و مراکز اجرایی؛

۱۲. تلاش برای برطرف کردن مشکلات واحدهای تولیدی و اجرایی از طریق انجام تحقیقات لازم؛

۱۳. اتخاذ تدابیر و روش‌های اصولی برای حمایت از استادان محقق، پژوهشگران مستقل و مراکز توسعه تحقیقات مانند، ایجاد شهرک دانشگاهی و اعطای بورس‌های تحقیقاتی؛

۱۴. ایجاد مرکز اطلاع‌رسانی جامع در کشور و کاربردی نمودن طرح‌ها در سطح مناطق کشور؛

۱۵. نشر کتب علمی و فعالیت‌های پژوهشی با حمایت از بخش‌های مختلف صنعتی و اجرایی؛

۱۶. هدایت طرح‌های پژوهشی استان به سمت کاربردی نمودن طرح‌ها در جهت رفع نیازهای استان؛

۱۷. تشویق و کمک‌های مادی و معنوی به محققان منفرد و مراکز پژوهشی؛ تا بدین وسیله برای انجام تحقیقات مورد نیاز انگیزه بیشتری فراهم گردد؛

۱۸. ایجاد یک سیستم نظارتی و ارزیابی و به کار گرفتن نتایج تحقیقاتی که توسط افراد و گروه‌های گوناگون انجام پذیرفته است؛

۱۹. تدوین قوانین و مقررات تسهیل‌کننده و مشوق پژوهش؛

۲۰. اعطای استقلال به پژوهش و مؤسسه‌های پژوهشی؛

۲۱. ایجاد واحدهای هماهنگ کننده فعالیت های پژوهشی بین دستگاه های اجرایی و مراکز پژوهشی؛
۲۲. ایجاد فرصت های مطالعاتی برای پژوهشگران برای ارتقای سطح علمی و اطلاعاتی آنان؛
۲۳. ارائه نتایج تحقیقات در نمایشگاه های کشوری و خارج از کشور و وارد ساختن پژوهش های نظام اداری در عرصه اطلاع رسانی جامع و فراگیر؛
۲۴. فراهم آوردن زمینه های نقد پژوهشی در راستای بالندگی و پویایی پژوهش ها و از طرفی ایجاد فضای رقابت علمی میان پژوهشگران و مراکز پژوهشی؛
۲۵. شناسایی استعدادها و خلاقیت های اشخاص و زمینه به کارگیری آنان و استفاده بهینه از این همه توانایی های بالفعل و بالقوه نظام اداری در راستای امور پژوهشی؛
۲۶. بهره مند ساختن پژوهشگران از امتیازهای قانونی و حقوقی مانند تشکیل هیأت های علمی و اعطای مدرک علمی برای آنان و اعطای بورس برای ادامه تحصیلات؛
۲۷. توسعه و مرکزیت سیاست گذاری و تبادل اطلاعات علمی به منظور جمع آوری و تجزیه و تحلیل آمار و اطلاعات مورد نیاز فعالیت های تحقیقاتی؛
۲۸. استفاده حداکثر از امکانات با توجه به محدودیت و ناکافی بودن بودجه و اعتبارات تحقیقاتی؛
۲۹. انتخاب و معرفی پژوهشگران برگزیده و برتر.

فهرست منابع

الف) کتب:

۱. رفیع پور، فرامرز. موانع رشد علمی ایران و راه حل های آن، تهران، شرکت سهامی انتشار، (۱۳۸۱)
۲. طایفی، علی. موانع فرهنگی توسعه تحقیق در ایران، تهران، آزاداندیشان، (۱۳۸۰)
۳. مانزینی، آندره. آسیب شناسی سازمانی، ترجمه علی عطافر، مرضیه قبادی پور، سعید آنالویی، اصفهان، ارکان دانش، (۱۳۸۵)

ب) مقالات:

۴. امینایی، مریم. «بررسی علل عدم گرایش اعضای هیأت علمی علوم انسانی و رفتاری دانشگاهی به تحقیق و تتبع در ایران»، مجله پژوهش های تربیتی دانشگاه تربیت معلم تهران، شماره ۳ و ۴، (۱۳۸۱)
۵. ارجمند نیا، علی اکبر، آسیب شناسی پژوهش در ایران، دوماهنامه، شماره بیست و ششم / فروردین و اردیبهشت (۱۳۹۱)
۶. حسن زاده، رمضان. «بررسی موانع و عوامل کار بست یافته های پژوهشی توسط دانشگاه ها و دستگاه های اجرایی»، «تعلیم و تربیت سال بیستم زمستان (۱۳۸۳) شماره ۴ (پیاپی ۸۰)

۷. خوش‌فر، غلامرضا. «بررسی نقش مرکز تحقیقاتی در توسعه اقتصادی - اجتماعی»، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت. ش ۲۲، (۱۳۷۹)
۸. سیف، ولی‌اله. «موانع توسعه پژوهش در مؤسسات اجرایی (مطالعه موردی، بانک‌ها)»، مجله تازه‌های اقتصاد، شماره ۱۱۰
۹. سعیدی‌راد، عبدالرحیم. «بررسی وضعیت اعتبارات پژوهشی طی برنامه‌های توسعه»، هفته‌نامه برنامه، سال پنجم، شماره ۱۸۴، (۱۳۸۵)
۱۰. شریعت‌زاده، مهدی. «تأملی در موانع کاربست یافته‌های پژوهشی». پژوهشنامه آموزشی، شماره ۳۷، (۱۳۸۰)
۱۱. ظهور، علیرضا - فکری، علیرضا. «موانع پژوهش از دیدگاه اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران» فصلنامه پایش، سال دوم، شماره دوم بهار (۱۳۸۲)
۱۲. عرب‌مازار، عباس - جمشیدی، محمدتقی - صالحیان، ابوالفضل. «آسیب‌شناسی تحقیق و توسعه در سازمان‌های دولتی»، ماهنامه تدبیر، شماره ۲۰۷، (۱۳۸۸)
۱۳. قنبری، افسانه - تنکابنی، محمد. «درآمدی بر وضعیت مؤسسات پژوهشی و شناخت تنگناها و مسایل موجود» فصل‌نامه سیاست علمی و پژوهشی رهیافت. شماره ۷، (۱۳۷۳)
۱۴. کاظم، رخساره. «سیمای پژوهش در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ کل کشور»، هفته‌نامه برنامه، سال هشتم، شماره ۳۵۶، اسفند (۱۳۸۸)
۱۵. منصوری، رضا. «شناخت عوامل رشد پژوهش و نه موانع آن: یک چرخش بینش»، فصلنامه سیاست علمی - پژوهشی رهیافت، شماره ۳۲، (۱۳۸۳)
۱۶. مهدی‌زاده، سعید. «بررسی مشکلات و موانع تحقیقات در کشور»، نشریه صنعت، شماره ۲۰
۱۷. نامی، شمس. «موانع به کارگیری یافته‌های پژوهشی در تصمیم‌گیری‌های آموزشی». فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۵۳-۵۴. تهران. پژوهشکده‌ی تعلیم و تربیت، (۱۳۷۷)
۱۸. نوری کوهانی، پرویز. «پژوهش، پیش‌نیاز توسعه کشورها، پژوهش در صنعت نفت، بایدها و نبایدها، اکتشاف و تولید»، نشریه فنی تخصصی شرکت ملی نفت ایران، شماره ۵۳، دی‌ماه ۱۳۸۷
۱۹. یزدانی، رحمانعلی - رحیم‌رضایی. «تحقیق و توسعه در ایران»، هفته‌نامه سازمان مدیریت برنامه‌ریزی، برنامه شماره ۱۷۴، (۱۳۸۵)
- ج) پایان‌نامه‌ها و طرح‌های پژوهشی:
۲۰. امینایی، مریم. بررسی علل عدم گرایش استادان و معلمان به تحقیق و تتبع، تهران. موسسه تحقیقات تربیتی دانشگاه تربیت معلم، (۱۳۷۳)

۲۱. خنیفر، حسین. توسعه و تقویت فرهنگ مرتبط سازی پژوهش های دانشگاه های استان باینازها و اولویت های پژوهشی استان قم، پردیس فارابی دانشگاه تهران، (۱۳۹۳)
۲۲. صادقی، عباس. بررسی مشکلات تحقیق در رشته های علوم انسانی. پایان نامه. کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان، (۱۳۷۰)
۲۳. فضیلت خواه، حسن. بررسی موانع و مشکلات تحقیقات اجتماعی در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران، (۱۳۷۱)
۲۴. قره یاضی، بهزاد- خوش خلق، سیما- نیر، اعظم. نگاهی به پژوهش و فناوری در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، بهمن ۱۳۸۸ الف.
- (د) سایت های اینترنتی:
۲۵. جوادی، حسین. مشکلات پژوهش در ایران، خبرگزاری مهر، آذر ۱۳۸۴.
۲۶. شجاعی، گلنار. چگونگی نهادینه شدن پژوهش و تحقیق در جامعه، خبرگزاری فارس، مرداد ۱۳۸۵.
۲۷. غایب، فریده. روزمرگی در نظام اداری وزارتخانه ها، نشریه اقتصاد، ۳/۲/۱۳۸۳.
۲۸. فصیحی، فرهنگ. اعتبارات پژوهشی در بودجه سال ۱۳۸۶، خبرگزاری ایسنا، آبان ۱۳۸۶.
۲۹. کاوه، امید. موانع پژوهش در ایران، سایت آینده نگری، ۱۳۸۳
۳۰. محقق، حسین. جایگاه پژوهش در برنامه چهارم توسعه، ۱۳۸۵، قابل دسترس در:

www.danaee.co

31. Kourosch Fathi Vajargah, Mahmmud Abolghasemi and Naiemeh Askari, The Pathology of Research Management System in National Iranian Drilling Company, World Applied Sciences Journal 8 (9): 1129-1135, 2010

32. MAJID TEHRANIAN, HOMA AFLATOUNI, TERRY ELLIS, ARLENE DALLALFAR and JACQUILINE RUDOLPH TOUBA (1987), SOCIAL SCIENCE RESEARCH IN IRAN: ORIGINS, DEVELOPMENT, PROBLEMS, AND PROSPECTS, International Review of Modern Sociology, Vol. 17, No. 1 (Spring 1987), pp. 179-201